

Janja Lesjak, Osnovna šola Frana Metelka Škocjan

RAZVIJANJE BRALNIH SPRETNOSTI V PRVEM TRILETJU

PREDSTAVITEV

Na OŠ Frana Metelka Škocjan, katere del sta Podružnična šola Bučka in vrtec, že nekaj let ugotavljamo, da rezultati na preverjanjih, na katerih učenci izkazujejo nivo bralne pismenosti, niso zadovoljivi oziroma so nižji od pričakovanih. O vzrokih za takšno stanje smo učitelji razpravljali v okviru sestankov strokovnih aktivov in ugotovili, da so pri večini učencev vzrok za slabše rezultate predvsem slabo utrjena bralna tehnika, šibko beseedišče in slabo razvite bralne učne strategije. Te slabosti smo strokovni delavci na ravni šole skušali izboljšati s t. i. akcijskimi načrti, ki bi nas vodili do boljših dosežkov pri učencih, predvsem pri slovenščini, matematiki in angleščini, vendar z načrtovanimi dejavnostmi nismo prišli tako daleč, da bi lahko z gotovostjo trdili, da se rezultati izboljšujejo.

V projektu *Opolnomočenje učencev z izboljšanjem bralne pismenosti in dostopa do znanja* smo zaznali pomoč in strokovno podporo pri reševanju naših težav, zato smo se hitro in lahko odločili, kaj bo naše prioriteto področje, ki ga bomo razvijali in izboljšali v okviru tega projekta: dvigniti nivo branja z razumevanjem. Področje bralne pismenosti se nam zdi tako zelo pomembno, da projekt širimo na vsa predmetna področja, po celotni vertikali, pridružil pa se je tudi vrtec.

PRVO TRILETJE

V prvem triletju motivacijo za branje spodbujamo in vzdržujemo z različnimi dejavnostmi, ki potekajo med šolskim letom: branje v jutranjem krogu, dnevno branje koledarja, bralni kotiček, avtorski stol (pripovedovanje o prebranih knjigah), bralni nahrbtnik, branje navodil za različne dejavnosti, bralni dnevnik, hišica besed itd. Kljub temu da vzdržujemo motivacijo učencev za branje na razmeroma visokem nivoju, na kar kaže tudi obisk v knjižnici, nismo zadovoljni stopnjo utrjenosti bralne tehnike, ki naj bi se izkazala skozi bralno razumevanje v drugem triletju.

Znano je, da si otroci bralne izkušnje pridobivajo že v predšolskem obdobju. V prvem razredu pa je pomembno, da otrokove predbralne sposobnosti diagnosticiramo in vsakemu posameznemu učencu omogočimo doseči nivo predopismenjevalnih spretnosti, s katerimi bo lahko sledil opismenjevanju. V celotnem prvem triletju moramo narediti vse, da se bralna tehnika utrdi in ob koncu drugega razreda oz. v tretjem preide v branje z razumevanjem.

Ob začetku smo imele strokovne delavke veliko idej, ki bi nam pomagale izboljšati tehniko branja in povečati

branje z razumevanjem, vendar smo se odločile le za tiste, s katerimi bomo lahko jasno preverjale kazalnike. Kolegica, ki je članica šolskega projektnega tima in ima največ izkušenj na področju opismenjevanja v prvem triletju, Kristina Resnik, je predlagala, da vzamemo v roke knjigo dr. Sonje Pečjak *Kako do boljšega branja*, v kateri smo našle teoretično podlago in vaje za izboljšanje tehnike branja ter metode in tehnike za izboljšanje razumevanja. Tako smo se v prvem triletju lotili dela.

KAKO DELAMO

Po raziskavah sodeč imajo učenci s slabše razvito sposobnostjo glasovnega zavedanja težave pri začetnem usvajanju tehnike branja in svojo tehniko izenačijo z vrstniki šele po dveh ali celo treh letih. Zato je treba pred sistematičnim učenjem branja in pisanja razviti glasovno zavedanje do te mere, da učenci slišijo glasove v besedah in so jih sposobni sintetizirati, tj. povezati v besedo (Potočnik, 2003).

V prvem razredu označujemo na stenskem plakatu z dogovorjenimi znaki dejavnost, ki jo usvojijo. Na začetku smo izbrale predopismenjevalne dejavnosti: zlogovanje, slišim prvi glas, slišim zadnji glas, slišim vse glasove v besedi, prepoznam nekatere besede. Primer: Učenec, ki je dobro usvojil določeno dejavnost, lahko na plakat nalepi svoj znak. Ko ima večina otrok svoje znake nalepljene na plakat, začnemo s sistematičnim opismenjevanjem.

V drugem razredu dajemo največji poudarek utrjevanju tehnike branja. Delali smo veliko vaj, ki smo jih našli v knjigi *Kako do boljšega branja* (Pečjak, 1993).

Popolna usvojenost bralne tehnike je prvi pogoj za razumevanje pri branju. Če hočemo, da bo učenec celotno pozornost preusmeril na vsebino oziroma pomen gradiva, mora biti tehnika branja povsem avtomatizirana (Pečjak, 1993: 55).

Dejavnost za preverjanje napredka pri branju smo poimenovali Minuta do zmage. Učenci vsak dan deset minut glasno berejo doma. Na kartonček zapišejo, kaj so brali in datum, starši pa ga podpišejo. Učence smo preverili tako, da so individualno prihajali v ločen, miren prostor in da so vsi (vsakič) eno minuto brali isto besedilo, natisnjeno z velikimi tiskanimi črkami. Branje smo prvič preverili novembra, nato pa še januarja in aprila. Če ocenimo, da je kateri izmed učencev že dosegel ali presegel pričakovano območje, ga preverimo samo dvakrat. Napredek učencev, ki imajo pri branju težave, pa preverimo lahko tudi štirikrat, da ohranimo motivacijo za »trening«.

Sama sem v šolskem letu 2011/2012 poučevala v drugem razredu. Z dejavnostjo in njenim namenom sem

najprej seznanila starše. Otroci so »trening« vzele resno in so komaj čakali na preverjanje. Že po drugem preverjanju je vsak lahko opazil svoj napredek in ga pripisal svojemu trudu. O tej temi smo se veliko pogovarjali tudi s starši na govorilnih urah. Izrazili so zadovoljstvo nad takšnim (kvalitativnim) spremljanjem otrokovega napredka pri branju.

V tretjem razredu s pomočjo različnih vaj za urjenje tehnike glasnega in tihega branja ter z metodami in tehnikami za izboljšanje razumevanja po knjigi S. Pečjak *Kako do boljšega branja* razvijamo branje z razumevanjem. V šolskem letu 2011/2012 so januarja in aprila učiteljice preverile razumevanje branja s pomočjo testov po vzoru NPZ za tretji razred (neznano besedilo, isti tipi nalog).

Na podlagi prvih testov, ki so temeljili na postopku obnavljanja, ponovne prepoznave, dopolnjevanja in vprašanj, so učiteljice ugotovile primanjkljaje pri posameznih učencih in tako načrtovale dejavnosti in vaje za izboljšanje razumevanja.

KAJ SE JE SPREMENILO?

Spremljanje napredka in dosežkov učence zelo motivira, saj lahko sami sebe in svoje delo ocenijo. V

nekaterih razredih pa smo opazile tudi delček zdrave tekmovalnosti, ki učence motivira za nadaljnji bralni razvoj.

Starši so bili jasno seznanjeni s cilji projekta v prvem triletju. Postali so aktivnejši pri spremljanju in podpori svojih otrok. Ob koncu so izrazili zadovoljstvo, saj jim je »opisna ocena dala ohlapno informacijo o napredku branja«.

Strokovne delavke v prvem triletju več skupno načrtujemo, izmenjujemo strokovna mnenja, izkušnje in ravno tako gradiva. Soustvarile smo mapo, v kateri imamo shranjene različne vaje za izboljšanje branja. Poenotile smo instrumente merjenja in se dogovorile, kaj pričakujemo od učencev v vsakem razredu. Opažamo, da smo še bolj pozorne na svojo prakso in sprotno spremljanje napredka učencev.

Kljub temu da se v šoli že vseskozi ukvarjamo z aktivnostmi za dvig bralne pismenosti, nas je projekt še bolj združil in sistematično usmeril v načrtovane aktivnosti. Na začetku so se pri nekaterih strokovnih delavcih pojavili različni pogledi, začetno nezaupanje in slaba volja, vendar smo to premagali s timskim delom, pogovori o smislu projekta in z zavedanjem, da sta za spremembe potrebna čas tako za premik v naših glavah kot pri rezultatih, ki smo jih načrtovali, in posledično še več dodatnega dela pri posamezniku.

LITERATURA

- Marentič Požarnik, B. (2000). Psihologija učenja in pouka. Ljubljana, DZS.
- Pečjak, S. (1993). Kako do boljšega branja. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo in šport.
- Pečjak, S., Potočnik, N. (2011). Razvoj zgodnje pismenosti ter individualizacija in diferenciacija dela v prvem razredu osnovne šole. V: Nolimal, F. (ur). Bralna pismenost v Sloveniji in Evropi: zbornik konference. 1. natis. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo.
- Potočnik, N. (2003). Začetno opismenjevanje: pismenost v predšolski dobi in prvem razredu devetletne osnovne šole. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Potočnik, N. (2012). Od priprave na branje do bralnega razumevanja. V: Šolska knjižnica, 3/4, 132–140.